

ผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนจังหวัดจันทบุรี

The Impact of Tourism Development on Residents' Community Life
in Chanthaburi Province, Thailandจิตรลดา ปิ่นทอง¹Chitlada Pinthong¹

Corresponding author's E-mail: chitlada@go.buu.ac.th

(Received: February 19, 2021; Revised: April 19, 2021; Accepted: June 23, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของผลกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของวิถีชีวิตคนในชุมชนจังหวัดจันทบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 3 ชุมชนที่มีชื่อเสียงและความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง ได้แก่ ชุมชนหมู่บ้านไร่แผ่นดิน ชุมชนขนมแปลก และชุมชนบ้านเกาะจิก จังหวัดจันทบุรี จำนวน 400 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและองค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจพบว่า องค์ประกอบของผลกระทบของการท่องเที่ยวชุมชน ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบคือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการเมือง และเมื่อทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ปรากฏว่าโมเดลกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยองค์ประกอบทุกตัวมีความสอดคล้องกลมกลืนในระดับดี โดยมีค่าดัชนี $\chi^2/df = 2.08$, TLI = 0.90, CFI = 0.92, NNFI = 0.90 และ RMSEA = 0.07 นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมืองเกิดผลกระทบเชิงบวก ส่วนผลกระทบด้านสังคม และผลกระทบสิ่งแวดล้อม พบว่ามีผลกระทบเชิงลบกับคนในชุมชนของการพัฒนาการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: ผลกระทบของการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยว วิถีชีวิตคนในชุมชน

Abstract

The purpose of the research was to analyze the exploratory factor analysis (EFA) and confirmatory factor analysis (CFA) of the impacts of tourism development on residents' community life in Chanthaburi province. This research was a quantitative research using questionnaires to conduct the data from 400 residents who live in 3 communities (Landless village, Nong Bua Thai Dessert Market and Koh Jik village). Purposive sampling was utilized in this study. EFA and CFA were analyzed and verified the factor structure of a set of observed variables. The results revealed that the components of the impact of tourism development in communities were economic impacts, cultural impacts, social impacts, environmental impacts and political impacts. The model in accordance was fit with the empirical data with $\chi^2/df = 2.08$, TLI = 0.90, CFI = 0.92, NNFI = 0.90 และ RMSEA = 0.07. In addition, economic, cultural

¹ อาจารย์ประจำสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา

¹ Lecturer, Department of Tourism and Hotel Management, Faculty of Management and Tourism, Burapha University

and political aspects of tourism development in communities generated the positive impacts while social and environmental aspects provided the negative impacts to local people life.

Keywords: tourism impact, tourism development, community life

ความเป็นมาของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญของหลายๆ ประเทศ ซึ่งรวมทั้งประเทศไทย การท่องเที่ยวถือเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญส่วนหนึ่งของประเทศ นอกจากนี้ประเทศไทยนั้นยังเป็นหนึ่งในหลายๆ ประเทศที่มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม กิจกรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญ จึงวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) เน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองรองและการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน โดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ในฐานะที่เป็นเจ้าของทรัพยากร (กรมการท่องเที่ยว, 2560) พร้อมทั้งส่งมอบประสบการณ์เอกลักษณ์เฉพาะถิ่น วิถีท้องถิ่นไทยและความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อการกระจายรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศและให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งในปัจจุบันพบว่าการท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงไปและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นต้น

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - based Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน บริหารจัดการ กำหนดทิศทางการพัฒนา รับและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงความยั่งยืน ซึ่งมุ่งเน้นที่จะสร้างความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและ สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังช่วยให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านในชุมชนและนักท่องเที่ยวในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว แลกเปลี่ยนเรียนรู้ วัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณี สังคม และวิถีชีวิตของคนในชุมชนร่วมกัน เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ ช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามจากข้อมูลงานวิจัยของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ผ่านมา การท่องเที่ยวไม่เพียงแต่สร้างผลกระทบทางบวกเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ยังสร้างผลกระทบทางลบให้แก่คนในชุมชนอีกด้วย เช่น เกิดการเปลี่ยนมือการถือครองที่ดินจากคนในชุมชนไปสู่นายทุนภายนอก เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน ปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติด ปัญหาขยะ มลพิษทางอากาศและทางเสียง และมีเพียงบุคคลบางกลุ่มในชุมชนเท่านั้นที่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว (นุชประวีณ์ ลิขิตศรีธัญ, 2562) สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเกิดความเปลี่ยนแปลงและอาจส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่เกิดความประทับใจและไม่อยากกลับมาท่องเที่ยวอีก

จันทบุรีเป็นหนึ่งในเมืองรองที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่สวยงามทั้งทะเล ภูเขา น้ำตก และมีประวัติศาสตร์ โบราณสถานที่ยาวนาน เป็นจังหวัด

ที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย ซึ่งอุดมไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรการท่องเที่ยว มีสภาพภูมิประเทศที่ประกอบไปด้วย ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ และชายฝั่งทะเล มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดระยอง ชลบุรี ตรัง ฉะเชิงเทรา สระแก้ว และมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านคือ กัมพูชา นอกจากนี้เป็นจังหวัดที่มีชุมชนที่หลากหลาย มีเอกลักษณ์ความโดดเด่นทางด้านประเพณี วัฒนธรรม อาหาร ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน ได้แก่ 1) ชุมชนชนมแปลงริมคลองหนองบัว เป็นชุมชนเก่าแก่อายุกว่า 100 ปี ที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเก่า ซึ่งเมื่อก่อนชาวบ้านประกอบอาชีพทำพลอยและประมงพื้นบ้าน แต่รายได้ไม่ดี คนในชุมชนจึงรวมตัวจัดตลาดขึ้น โดยนำขนมและอาหารต่างๆ เช่น ตะไล ดังก้วย สลวน้อย ร้อยงา ลำเต็ญ ขนมควยลิง ขนมติดคอ เป็นต้น มาขายให้กับนักท่องเที่ยว จนกลายเป็นชุมชนชนมแปลงแหล่งท่องเที่ยวอีกหนึ่งแห่งที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรี 2) ชุมชนหมู่บ้านไร่แผ่นดิน เป็นอีกหนึ่งในชุมชนที่มีความเป็นมายาวนานกว่า 135 ปี ที่ยังคงดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตทางธรรมชาติ ชาวบ้านในชุมชนยังคงประกอบอาชีพประมงท้องถิ่น และการแปรรูปสัตว์น้ำ บ้านเรือนทั้งหมดตั้งอยู่ในเขตลุ่มแม่น้ำเวฬุ ซึ่งไม่ได้อยู่บนแผ่นดิน มีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนคือ ไปมาหาสู่กันด้วยเรือยนต์ ใช้การคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก เพราะไม่มีเส้นทางสัญจรด้วยรถยนต์ รวมทั้งมีธรรมชาติที่ยังคงอุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยป่าโกงกาง สัตว์อนุรักษ์ อย่างเหยี่ยวแดง และสัตว์ทะเล เป็นต้น และ 3) ชุมชนบ้านเกาะจิก ตำบลบางชัน เป็นหมู่บ้านชาวประมงที่มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานมายาวนาน ตั้งแต่ พ.ศ. 2450 เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตและความเชื่อที่โดดเด่น ตั้งอยู่บนเนื้อที่ 700 ไร่ ไม่มีรถยนต์และมอเตอร์ไซด์ ใช้การคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก เป็นชุมชนที่ใช้พลังงานแสงอาทิตย์เป็นแหล่งพลังงานหลักเพื่อผลิตพลังงาน

ไฟฟ้า และเป็นหมู่บ้านแห่งการอนุรักษ์พลังงานและลดภาวะโลกร้อน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547

นอกจากนี้รัฐบาลพยายามกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในประเทศ ส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเมืองรองและชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งภายในประเทศ และจังหวัดจันทบุรีมีการนำนโยบายการท่องเที่ยวเมืองรองไปปฏิบัติ โดยแต่ละชุมชนพยายามที่จะชูอัตลักษณ์ของตนเอง รวมทั้งเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่แตกต่างกัน เพื่อยกระดับรายได้ของรากฐานชุมชนให้เข้มแข็ง และผลักดันให้ชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน อย่างไรก็ตามในปัจจุบันชุมชนในจังหวัดจันทบุรี มีการขยายตัวของการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ในพื้นที่อย่างรวดเร็ว เช่น มีการบริหารจัดการโฮมสเตย์ โดยปรับบ้านหรือที่อยู่อาศัยมาดัดแปลงเป็นที่พักให้บริการนักท่องเที่ยว มีการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายในการให้บริการ เป็นต้น เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อในด้านดีและด้านลบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้ นอกจากนี้งานวิจัยที่ผ่านมาการศึกษาผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมบ้าง แต่การศึกษาด้านผลกระทบการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อคนในพื้นที่ยังมีไม่มากนัก ซึ่งการขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนจังหวัดจันทบุรี เพื่อให้ทราบว่าคนในชุมชนได้รับผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีชีวิตด้านใดและ

อย่างไรบ้าง เพื่อนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและบริหารจัดการชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของผลกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของวิถีชีวิตคนในชุมชน จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อยืนยันองค์ประกอบที่เหมาะสมของผลกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของวิถีชีวิตคนในชุมชน จังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน จังหวัดจันทบุรี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม (Questionnaire)

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนในชุมชนที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่ละชุมชนมีชื่อเสียงมีความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองและศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการวิจัยครั้งนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 พื้นที่ ดังนี้
 - 1) ประชาชนในชุมชนหมู่บ้านไร่แผ่นดิน ตำบลบางชัน อำเภอลอง จังหวัดจันทบุรี มีจำนวนประชากรทั้งหมด 1,159 คน
 - 2) ประชาชนในชุมชนบ้านเกาะจิก ตำบลบางชัน อำเภอลอง จังหวัดจันทบุรี มีจำนวนประชากรทั้งหมด 485 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลบางชัน, 2563) และ
 - 3) ประชาชนในตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีจำนวนประชากรทั้งหมด 2,413 คน (เทศบาลตำบลหนองบัว, 2563) รวมทั้งสิ้น 4,057 คน
 โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มประชากรด้วยการใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับ

ความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ .05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 364 ตัวอย่าง เพื่อความสะดวกในการประเมินผลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน ซึ่งถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ตามที่เงื่อนไขกำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาจากทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบที่ได้รับจากการท่องเที่ยว โดยใช้แบบสอบถามแบบคำถามปลายปิด แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นผลกระทบของการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ชุมชน ทั้ง 5 ด้าน คือด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการเมือง และคำตอบใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (จาก 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด ถึง 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด) ด้วยค่า Likert Scale โดยประยุกต์ใช้เกณฑ์การแปลความหมาย ค่าเฉลี่ยของ ชูศรี วงศ์รัตน์ (2553) ดังนี้ 4.50–5.00 แปลว่ามากที่สุด 3.50–4.49 แปลว่า มาก 2.50–3.49 แปลว่า ปานกลาง 1.50–2.49 แปลว่า น้อย 1.00–1.49 แปลว่า น้อยที่สุดโดยสามารถสร้างข้อคำถามได้ทั้งสิ้น 49 ข้อ

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือตรวจสอบความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา (Content validity) โดยนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน รวมทั้งสิ้น 5 ท่าน เพื่อขอคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้ตรงตามเนื้อหาและครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการวิจัย

การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะประชากรคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 50 ตัวอย่าง โดยกำหนดให้แบบทดสอบที่มีค่า 0.70 ขึ้นไป จึงเป็นความน่าเชื่อถือที่ยอมรับได้ (Field, 2007) ผลการทดสอบความน่าเชื่อถือ

ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.87 ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับ 1 จึงถือว่ามีความน่าเชื่อถือในระดับสูง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS Version 24.0 และ AMOS Version 22.0 ในการวิเคราะห์ สถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยนำมาใช้สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) โดยการใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ร้อยละ (Percentage) การหาค่าความถี่ (Frequency) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) และ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบตัวแปรผลและองค์ประกอบผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนจังหวัดจันทบุรี ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

จากการรวบรวมและประมวลผลข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ตัวอย่างในการศึกษาค้างครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 400 คน โดยพบว่าประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 51.20 และเป็นเพศชาย จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 48.80 มีอายุอยู่ระหว่าง 51- 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.30 รองลงมาอยู่ระหว่าง 41- 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.80 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 67.00 มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 71.80 รองลงมาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 17.30 และมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 47.30 รองลงมา 5,000-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.80 ในครอบครัวส่วนใหญ่มีสมาชิกจำนวน

3 คน โดยเฉลี่ยประกอบอาชีพประมงเป็นส่วนใหญ่จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00

2. ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน จังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วยตัวแปรทั้งหมด 49 ตัวแปร ได้แบ่งผลกระทบออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา อันได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนต่อผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยว

ผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยว	Mean	S.D.
1. ก่อให้เกิดการจ้างงานมากขึ้น	3.25	1.144
2. ทำให้ธุรกิจภายในชุมชนขยายตัวมากขึ้น	3.16	1.135
3. ทำให้การผลิตสินค้าภายในชุมชนเพิ่มขึ้น	3.22	1.140
4. ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ภายในชุมชน	3.15	1.126
5. ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น	3.23	1.104
6. ทำให้คนในชุมชนมีรายได้พอสมควร	2.68	1.125
7. ทำให้ค่าครองชีพของคนในชุมชนสูงขึ้น	2.60	1.239
8. เกิดการลงทุนจากนักลงทุนต่างถิ่นมากขึ้น	2.64	1.125
9. ทำให้มูลค่าของทรัพย์สินสูงขึ้น	2.81	1.154
10. เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากคนนอกพื้นที่	3.20	1.213
11. เป็นแรงผลักดันให้เกิดการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ในพื้นที่	3.39	1.012
12. ทำให้บริการสาธารณะสุขมีมาตรฐานดีขึ้น	3.42	1.128
13. เกิดการยกระดับสถาบันการศึกษาในพื้นที่	2.89	1.025
14. เกิดอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น	4.31	1.010
15. ปัญหาคูหาเหตุในพื้นที่สาธารณะมากขึ้น	4.31	0.980
16. ชุมชนต้องปรับปรุงระบบการรักษาความปลอดภัยภายในชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว	2.25	1.247
17. เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน	3.58	1.064
18. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชนชั้นทางสังคมภายในชุมชนมากขึ้น	3.71	1.094
19. ทำให้คนในชุมชนกลายเป็นคนหลงงมงายต่างถิ่นมากขึ้น	4.22	1.006
20. เกิดการเปลี่ยนแปลงการถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดินเพิ่มขึ้น	3.86	1.036

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยว	Mean	S.D.
21. เกิดการเปลี่ยนแปลงของขนาดครอบครัว	3.89	1.056
22. ความโอบอ้อมอารีของคนในชุมชนลดลง	4.19	0.977
23. ความเคารพซึ่งกันและกันของคนในชุมชนลดลง	4.08	1.047
24. เกิดแก่งแย่งแข่งขันระหว่างคนในชุมชนมากขึ้น	3.97	1.082
25. เกิดการพินทุประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น	3.17	1.128
26. ก่อให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น	3.32	1.130
27. ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญา	3.31	1.143
28. ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมการกินของคนในท้องถิ่น	3.62	1.118
29. คนในชุมชนไม่กล้าพูดภาษากันมากขึ้น	4.17	0.970
30. ทำให้การเล่นท้องถิ่นมีคุณค่าลดลง	4.09	0.976
31. เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว	2.79	1.161
32. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแนวทางการใช้ชีวิตระหว่างศาสนา	2.10	1.073
33. เกิดการเพิ่มขึ้นของสถาบันยกรรมแปลกใหม่	3.66	1.168
34. ทำให้คนในชุมชนเล็งเห็นความสำคัญของทรัพยากรทางธรรมชาติมากขึ้น	3.85	1.081
35. เกิดการบุกรุกป่ามากขึ้น	3.65	1.211
36. ทำให้ป่าเสื่อมโทรม	3.72	1.246
37. ก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศมากขึ้น	3.82	1.208
38. ก่อให้เกิดมลภาวะทางน้ำมากขึ้น	3.25	1.458
39. ก่อให้เกิดมลภาวะทางเสียงมากขึ้น	3.61	1.225
40. เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิประเทศในพื้นที่	3.57	1.195
41. ทำให้เกิดขยะมูลฝอยมากขึ้น	2.93	1.525
42. ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีแก่คนในชุมชน	3.60	1.119
43. เกิดความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันของคนในชุมชน	3.30	1.008
44. เปิดโอกาสให้คนในชุมชนแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาพื้นที่มากขึ้น	3.01	1.056
45. ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจทางการท่องเที่ยวระหว่างกันภายในชุมชน	2.82	1.037
46. ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจทางการท่องเที่ยวภายนอกพื้นที่	2.46	1.042
47. การรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจทางการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการแบ่งปันผลประโยชน์เฉพาะสมาชิกในเครือข่ายธุรกิจทางการท่องเที่ยว	3.24	1.003

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยว	Mean	S.D.
48. การรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจทางการท่องเที่ยวทำให้การแบ่งปันผลประโยชน์ภายในชุมชนไม่ทั่วถึง	3.20	1.152
49. คนในชุมชนยอมรับกฎเกณฑ์ทางสังคมมากขึ้น	3.34	1.133

จากตารางที่ 1 พบว่าความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี ในภาพรวมได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.29) โดยตัวแปร 14 'การท่องเที่ยวก่อให้เกิดอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น' และตัวแปร 15 'การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาอุบัติเหตุในพื้นที่สาธารณะมากขึ้น' มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 1.01) และ ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.98) ตามลำดับ พบว่า ผลกระทบอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ตัวแปร 32 'เกิดการแลกเปลี่ยนแนวทางการใช้ชีวิตระหว่างศาสนา' มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 2.10$, S.D. = 1.07) ซึ่งพบว่าผลกระทบอยู่ในระดับน้อย

3. การวิเคราะห์ความคิดเห็นของคนในชุมชนเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับจากการท่องเที่ยว โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ซึ่งผลการวิจัยเป็นดังนี้

3.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA)

ตารางที่ 2 ค่า KMO and Bartlett's Test ของตัวแปรการรับรู้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		0.85
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	6239.83
	df	300
	Sig.	0.000

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบความเหมาะสมของชุดตัวแปรที่ทำการศึกษา โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.85 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1.00 และผลการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity พบว่า ค่าไคแอสควร์เท่ากับ 6239.83 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .00 แสดงว่าตัวแปรชุดนี้มีความเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ตามเกณฑ์ของ Kim & Mueller (1978)

การสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญ (PCA) โดยพิจารณาองค์ประกอบที่มีค่าไอเกน (Eigenvalue) มากกว่าหรือเท่ากับ 1 พบว่าผลการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน จังหวัดจันทบุรี 5 องค์ประกอบ มีพิสัยของค่าไอเกน (Eigenvalue) อยู่ระหว่าง 1.05–6.80 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of Variance) อยู่ระหว่าง 4.21-27.21 และร้อยละค่าความแปรปรวนสะสม (Cumulative % of Variance) เท่ากับ 60.05 ประกอบไปด้วยตัวแปร มีจำนวน 24 ตัวแปรสังเกตได้ โดยเรียงลำดับน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) จากมากไปน้อย ส่วนตัวแปรอีก 25 ตัวแปรถูกตัดออกเนื่องจากมีค่า initial ต่ำ ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อยกว่า 0.5 (Byrne, 2001) องค์ประกอบที่ 1 ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 6 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.60-0.85 องค์ประกอบที่ 2 ด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย 3 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.79-0.96 องค์ประกอบที่ 3 ด้านสังคม ประกอบด้วย 6 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.60-0.80 องค์ประกอบที่ 4 ด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 6 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.68-0.89 และองค์ประกอบที่ 5 ด้านการเมือง ประกอบด้วย 3 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ

ระหว่าง 0.52-0.81 ค่าความเที่ยงของตัวแปร (Composite Reliability: CR) มีค่าตั้งแต่ 0.74 – 0.91

3.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) พบว่า สัดส่วนค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 718.61 ค่าองศาอิสระ (df) มีค่าเท่ากับ 2.98 ผ่านเกณฑ์คือ มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 ค่าดัชนี TLI มีค่าเท่ากับ 0.91 ค่าดัชนี CFI มีค่าเท่ากับ 0.92 ค่าดัชนี NNFI มีค่าเท่ากับ 0.90 ผ่านเกณฑ์คือ ต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 และค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า RMSEA มีค่าเท่ากับ .07 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ (p-value) ระดับ .00 ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องทุกตัวผ่านเกณฑ์พิจารณา จึงแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบแต่ละด้านของผลกระทบที่ได้รับการท่องเที่ยวชุมชนสอดคล้องและกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และสามารถให้การยอมรับได้ (Hair, Black, Babin & Aderson, 2010)

อภิปรายผล

จากการศึกษาและการวิเคราะห์โมเดลองค์ประกอบของผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน จังหวัดจันทบุรี พบว่าองค์ประกอบผลกระทบการพัฒนาการท่องเที่ยวประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการเมือง โดยผลกระทบการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมืองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ในขณะที่ผลกระทบการท่องเที่ยวด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงลบกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nunkoo & Smith (2013) กล่าวว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจของชุมชน ทำให้มีการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ประชาชนมีมาตรฐานการดำเนินชีวิตที่สูงขึ้น สาธารณูปโภคได้รับการพัฒนา สร้างความเจริญให้แก่พื้นที่เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวอาจทำให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และอื่นๆ ได้เช่นกัน ยิ่งการท่องเที่ยวเกิดการขยายตัวมากเท่าใดย่อมก่อให้เกิดผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบอย่างมากมาย

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจากการสกัดตัวแปรจะได้กลุ่มตัวแปรที่อยู่ในองค์ประกอบนี้ 6 ตัวแปร คือ การท่องเที่ยวในชุมชนทำให้อุตสาหกรรมภายในชุมชนขยายตัวมากขึ้น ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ในชุมชน ทำให้การผลิตสินค้าภายในชุมชนเพิ่มขึ้น ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดการจ้างงานมากขึ้น และทำให้คนในชุมชนมีรายได้อย่างสม่ำเสมอ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pusiran & Xiao (2013) เรื่องการพัฒนาที่พิกแบบโฮมสเตย์ในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ประเทศมาเลเซีย การได้รายได้เสริมและการจ้างงานภายในชุมชนที่เพิ่มขึ้น กลายเป็นแรงจูงใจให้ผู้คนในชุมชนเข้าร่วมพัฒนาที่พิกแบบโฮมสเตย์ และยังช่วยเสริมสร้างความรู้สึกรักความเป็นเจ้าของและความภูมิใจให้คนในชุมชนอีกด้วย ดังนั้นการท่องเที่ยวในชุมชน ก่อให้เกิดการไหลเวียนของเศรษฐกิจ เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพและกระจายรายได้ซึ่งส่งผลให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้การท่องเที่ยวช่วยพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน สร้างอาชีพและการจ้างงานแก่ชุมชนท้องถิ่น เพราะธุรกิจท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่ต้องใช้แรงงานมาก จึงเปิดโอกาสให้เกิดการจ้างงานภายในชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้เกิดการกระจายรายได้ ยังช่วยกระตุ้นเกิดการคิดค้นทรัพยากรที่ไร้ค่ามาประดิษฐ์เป็นสินค้าที่ระลึกจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว นับเป็นการสร้างอาชีพและการจ้างงานให้แก่ชุมชนเพิ่มมากขึ้น (Kim, Uysal & Sirgy, 2013) อย่างไรก็ตามรักษาพล เบญจมาศ ณ ทองแก้ว และ อุทัยวรรณ ศรีวิชัย (2563) กล่าวว่าการศึกษาโดยชุมชนมีทั้งผลกระทบด้านบวกและด้านลบ ชุมชนควรมีแนวทางใน

การพัฒนาและติดตามผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นรวมถึงกำหนดมาตรการบริหารจัดการที่ลดความขัดแย้งในชุมชน การท่องเที่ยวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนเนื่องจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจการผลิตของชุมชนแต่ดั้งเดิมจะเป็นเศรษฐกิจการเกษตร เมื่อมีนักท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการลงทุนผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น จึงเป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน

ผลกระทบด้านวัฒนธรรม ซึ่งจากการสกัดตัวแปรจะได้กลุ่มตัวแปรที่อยู่ในองค์ประกอบนี้ 3 ตัวแปร คือ การท่องเที่ยวชุมชนก่อให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การอนุรักษ์ภูมิปัญญา และการฟื้นฟูประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชประวีร์ ลิขิตศรีธัญ (2562) ผลกระทบทางวัฒนธรรมชุมชนเกิดผลกระทบด้านวัฒนธรรมทางบวก โดยคนในชุมชนมีการสืบสานฟื้นฟูประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งให้ความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมกับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในชุมชน การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเป็นทรัพยากรท่องเที่ยว และสามารถให้ผลตอบแทนเป็นรายได้ ทำให้คนในชุมชนเข้าใจและยอมรับในคุณค่าทางมรดกวัฒนธรรมของชุมชน เกิดความรัก ความหวงแหน และความภาคภูมิใจของวัฒนธรรมของตนเอง การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลให้เกิดความรู้สึที่ดีต่อกันระหว่างคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว นอกจากนี้รายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวยังนำมาพัฒนาอาคารเก่าที่มีคุณค่าภายในชุมชนและพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ (García, Vázquez, & Macías, 2015)

ผลกระทบทางด้านสังคม ซึ่งจากการสกัดตัวแปรจะได้กลุ่มตัวแปรที่อยู่ในองค์ประกอบนี้

6 ตัวแปร คือ การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวทำให้ความโอบอ้อมอารีของคนในท้องถิ่นลดลง การขยายตัวของนักท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีความเครียด ซึ่งกันและกันลดลง ทำให้เกิดการแก่งแย่งแข่งขันระหว่างคนในชุมชนมากขึ้น คนในชุมชนกลายเป็นคนหลอกหลวงคนต่างถิ่นมากขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของขนาดครอบครัวในชุมชน และการท่องเที่ยวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดินเพิ่มขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ธนวัฒน์ มีจันทร์ (2558) พบว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดหรือการกระจายตัวของประชากร ชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่มีการติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เกิดการอพยพแรงงานต่างถิ่นเข้ามาในชุมชน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาเรื่องยาเสพติดและความขัดแย้งภายในระหว่างคนในชุมชนเอง นอกจากนี้ Kim, Jun, Walker & Drane (2015) กล่าวเพิ่มเติมว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวชุมชนอาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมคนในชุมชนให้ต่อต้านนักท่องเที่ยว หรือคนในชุมชนอาจจะดูหมิ่นนิสสัยของนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามผลการวิจัยมีความไม่สอดคล้องกับ Asker, Boronyak, Carrard & Paddon (2010) ที่พบว่า การท่องเที่ยวในชุมชนเป็นการพัฒนาสังคมภายในชุมชนในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม ความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และทักษะ รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากการสกัดตัวแปรจะได้กลุ่มตัวแปรที่อยู่ในองค์ประกอบนี้ 6 ตัวแปรคือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดมลภาวะทางน้ำมากขึ้น ทำให้ป่าเสื่อมโทรม ทำให้เกิดมลภาวะทางเสียงมากขึ้น ทำให้เกิดมลภาวะทางอากาศมากขึ้น ทำให้เกิดขยะมูลฝอยมากขึ้น และก่อให้เกิดการบุกรุกป่ามากขึ้น

ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ภีรวัฒน์ นนทะโชติ (2557) พบว่าเกิดผลกระทบทางด้านลบอันเกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเมื่อนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลต่างๆ ปัญหามลพิษทางอากาศและทางเสียงที่เกิดจากเรือหางยาวรับส่งนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Almeida-García, Peláez-Fernández, Balbuena-Vázquez & Cortés-Macias (2016) พบว่า การท่องเที่ยวสามารถทำให้สิ่งแวดล้อมเกิดความเสียหายโดยมีสาเหตุมาจากปริมาณนักท่องเที่ยวมากเกินไปขาดความระมัดระวัง จงใจกระทำหรือขาดการศึกษาปัญหาของสิ่งแวดล้อม ควรมีการกำหนดกฎเกณฑ์ระเบียบในการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน รวมทั้งสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ชาวบ้านให้ตระหนักถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

ผลกระทบด้านการเมือง ซึ่งจากการสกัดตัวแปรจะได้กลุ่มตัวแปรที่อยู่ในองค์ประกอบนี้ 3 ตัวแปรคือ ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจทางการท่องเที่ยวระหว่างกันภายในชุมชน เปิดโอกาสให้คนในชุมชนแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาพื้นที่มากขึ้น และก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจทางการท่องเที่ยวภายนอกพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ จริยา โกเมนต์, เฉลิมชัย ปัญญาดี, บงกชมาศ เอกเยี่ยม และ สุริยจรัส เตชะตัน มีนสกุล (2563) และ Nunkoo & Smith (2013) กล่าวว่า การเมืองก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การบริหารของผู้นำ ความไม่แน่นอนทางการเมือง สิทธิเสรีภาพของชาวบ้านในชุมชนที่ควรได้รับการปกป้อง การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการปกป้องผลประโยชน์ของชุมชนตนเอง เพื่อลดข้อขัดแย้งต่างๆ ในชุมชน รวมถึงการจัดทำข้อตกลงและกลไกในการแก้ปัญหาและมาตรการป้องกันความขัดแย้ง นอกจากนี้ ตรีธาตุย์ นรนิติผดุงการ และณัฏม อนุสนธิ์พัฒน์ (2563) กล่าวเพิ่มเติมว่า หน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจ

ที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือในการปรับปรุงด้านการให้บริการให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างภาพลักษณ์ที่ดี รวมทั้งควรมีการกำหนดนโยบายเป้าหมาย หรือทิศทางการบริการการท่องเที่ยวในสภาวะวิกฤต

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชาวบ้านในชุมชน โดยผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจสามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบได้ 5 องค์ประกอบ 24 ตัวแปร จากจำนวนตัวแปรเดิมทั้งสิ้น 49 ตัวแปร และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันยังยืนยันผลการจัดกลุ่มองค์ประกอบตามการวิเคราะห์เชิงสำรวจ ซึ่งแสดงว่าองค์ประกอบของโมเดลของผลกระทบการท่องเที่ยวมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี ลักษณะของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นยืนยันองค์ประกอบที่เหมาะสม ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ คือ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการเมือง ซึ่งผลกระทบทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมืองส่งผลกระทบในด้านบวก ส่วนผลกระทบทางสังคม และสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบในด้านลบต่อวิถีชีวิตคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ข้อมูลของการวิจัยในครั้งนี้ได้องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมา 1 องค์ประกอบจากงานวิจัยที่ผ่านมา คือองค์ประกอบด้านการเมืองซึ่งสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวัดผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและเสริมสร้างความเข้มแข็ง

ของคนชุมชน โดยควรพิจารณาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ที่จะศึกษา

2. การนำข้อมูลของงานวิจัยนี้ไปใช้กับชุมชนที่มีลักษณะ พื้นที่ และภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน ควรเพิ่มข้อคำถามในแต่ละองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวให้ครอบคลุม และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงยืนยันเพื่อให้ได้ตัวบ่งชี้และองค์ประกอบที่เหมาะสมกับงานวิจัยในพื้นที่นั้นๆ

3. หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปกำหนดและวางแผนกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้เป็นพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว รวมทั้งสนับสนุนและสืบทอดอัตลักษณ์ของชุมชน วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนรุ่นหลังและพัฒนาชาวบ้านในชุมชนให้เป็นมัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยวให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวในชุมชน รวมทั้งควรให้การสนับสนุนและสร้างเครือข่ายระหว่างภาครัฐกับประชาชนให้เกิดการรวมตัวในชุมชน เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการวางแผน การร่วมรับผลประโยชน์ การตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อหามาตรการกระจายรายได้และผลประโยชน์ให้ออกสู่ประชาชนในชุมชนให้ได้มากที่สุด

4. หน่วยงานท้องถิ่นควรเสริมสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยการจัดฝึกอบรมระยะสั้นระยะยาวและจัดการประเมินผลกระทบการท่องเที่ยวด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยลดผลกระทบทางด้านลบที่จะเกิดขึ้นกับคนในชุมชน เช่น ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหามลภาวะทางน้ำ เป็นต้น ควรให้ความรู้และสื่อสารแก่ประชาชน

ในชุมชนและนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มีทรัพยากรการท่องเที่ยวคงอยู่อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ควรมีการจัดโซนการทิ้งขยะแยกประเภทขยะ พร้อมทั้งจัดสถานที่รองรับขยะจากนักท่องเที่ยวให้เพียงพอ และกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจน เพื่อป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาในงานวิจัย ได้แก่ กลุ่มของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวเพื่อให้ทราบถึงความตระหนักของผลกระทบที่มีผลต่อวิถีชีวิตคนในชุมชน รวมทั้งควรมีการศึกษาแนวทางที่ส่งเสริมผลกระทบทางบวกและมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบทางการท่องเที่ยวในทางลบการท่องเที่ยวชุมชน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและรอบด้านอย่างแท้จริง

2. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเพิ่มเติมจากแบบจำลองวัดผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ทางตรง ทางอ้อม และความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นๆ เพื่อให้มีความเข้าใจการท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2560). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564)*. สืบค้นจาก <https://www.thai-german-cooperation.info/admin/uploads/publication/1be798cb24ee07703c498fcd47cbba4den.pdf>.

จรรยา โกเมนต์, เฉลิมชัย ปัญญาดี, บงกชมาศ เอกเอี่ยม, และ สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล. (2563). นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนกับ ความเป็นปึกแผ่นของชุมชนท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนประเทศไทย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(2), 608-620.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2553). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: ไทเนรมิตกิจอินเตอร์โปรเกรสซิฟ.

ตราดุลย์ นรนิติผดุงการ, และนฤมล อนุสนธิ์พัฒน์. (2563). การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวไทย. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 7(4), 174-189.

เทศบาลตำบลหนองบัว. (2563). *ข้อมูลสภาพทั่วไป*. สืบค้นจาก <http://www.nongbuachan.go.th/about.php?id=6>.

ธนวัฒน์ มีจันทร์. (2558). ความคิดเห็นของชุมชนต่อผลด้านสังคมและวัฒนธรรมจากการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลห้วยเขย่งอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ)*, 8(3), 622-635.

นุชประวีณ์ ลิขิตศรีธัญย์. (2562). ผลกระทบทางการท่องเที่ยวต่อชุมชนรอบบริเวณอุทยานแห่งชาติพุเตย จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ*, 20(2), 139-150.

กัณวิวัฒน์ นนทะโชติ. (2557). ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อชุมชนท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์: กรณีศึกษาชุมชนบ้านรวมมิตรตำบลแม่ยาวอำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย. *วารสารการวิจัยกาสะลองคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 8(2), 123-136.

- รักษาพล เบญจมาศ ณ ทองแก้ว และ ชุติยวรรณ ศรีวิชัย. (2563). ผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะพิทักษ์จังหวัดชุมพร. *วารสารการจัดการธุรกิจมหาวิทยาลัยบูรพา*, 9(1), 50-70.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางชัน. (2563). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (พ.ศ. 2560-2563)*. สืบค้นจาก http://www.bangchan.go.th/attachments/330_ปก%201.pdf.
- Almeida-García, F., Peláez-Fernández, M. Á., Balbuena-Vázquez, A., & Cortés-Macias, R. (2016). Residents' perceptions of tourism development in Benalmádena (Spain). *Tourism Management*, 54, 259-274.
- Asker, S., Boronyak, L., Carrard, N., & Paddon, M. (2010). *Effective Community Based Tourism: Best Practice Manual*. Gold Coast: Sustainable Tourism Cooperative Research Center.
- Byrne, B. M. (2001). Structural equation modeling with AMOS, EQS, and LISREL: Comparative approaches to testing for the factorial validity of a measuring instrument. *International journal of testing*, 1(1), 55-86.
- Field, A. (2007). *Discovering statistics using SPSS*. London: Sage publications.
- García, F. A., Vázquez, A. B., & Macías, R. C. (2015). Resident's attitudes towards the impacts of tourism. *Tourism Management Perspectives*, 13, 33-40.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective* (7th ed.). New Jersey: Pearson Education Inc.
- Kim, K., Uysal, M., & Sirgy, M. J. (2013). How does tourism in a community impact the quality of life of community residents?. *Tourism management*, 36, 527-540.
- Kim, J. O., & Mueller, C. W. (1978). *Factor analysis: Statistical methods and practical issues* (No. 14). CA: Sage Publications.
- Kim, W., Jun, H. M., Walker, M., & Drane, D. (2015). Evaluating the perceived social impacts of hosting large-scale sport tourism events: Scale development and validation. *Tourism management*, 48, 21-32.
- Nunkoo, R., & Smith, S. L. (2013). Political economy of tourism: Trust in government actors, political support, and their determinants. *Tourism management*, 36, 120-132.
- Pusiran, A. K., & Xiao, H. (2013). Challenges and community development: A case study of homestay in Malaysia. *Asian Social Science*, 9(5), 1.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd Ed.). New York: Harper and Row.